

**Көлік құралдарының жекелеген түрлерінің қозғалысын
ұйымдастыру және жол қауіпсіздігін цифрландыру мәселелері бойынша
«Жол жүрісі туралы «Қазақстан Республикасының Заңына
өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Көлік
құралдарының жекелеген түрлерінің қозғалысын ұйымдастыру
және жол қауіпсіздігін цифрландыру мәселелері бойынша
Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Қазақстан Республикасының
кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан
Республикасы заңдарының жобаларына»
ЕСКЕРТУЛЕР МЕН ҰСЫНЫСТАР**

I. *«Жол қозғалысы туралы» Қазақстан Республикасының Заңына көлік құралдарының жекелеген түрлерінің қозғалысын ұйымдастыру және жол қауіпсіздігін цифрландыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасын (бұдан әрі – жоба) қарап, Парламентаризм институты мынадай ескертулер мен ұсыныстар береді.*

1. Жобада «Жол қозғалысы туралы» Заңның 1-бабының 6) тармағына мынадай толықтыру ұсынылады (1-позиция): *«аспалы қозғалтқышы бар велосипедтер велосипедтерге теңестіріледі»*. Ұсынылған редакция екі бөлек «велосипед» және «аспалы велосипедтер» ұғымдарының араласуын тудырады деп санаймыз. Жобада аспалы велосипедтердің мәртебесі анықталмаған. БҰҰ-ның жол қозғалысы туралы Конвенциясына сәйкес (*ҚР 2009 жылғы 31 Желтоқсанда № 237-IV ратификациялаған*) «аспалы қозғалтқышы бар велосипед» цилиндр көлемі 50 текше см-ден аспайтын және ең жоғары конструктивтік жылдамдығы сағатына 50 км-ден аспайтын іштен жану қозғалтқышымен жабдықталған кез келген екі немесе үш доңғалақты көлік құралын білдіреді (30 миль/сағ)».

Аспалы қозғалтқышы бар велосипедтерді пайдалануды нақты анықтау және реттеу мақсатында «Жол қозғалысы туралы» Заңның ұғымдық аппаратына **«аспалы қозғалтқышы бар велосипедтер»** ұғымын енгізуді ұсынамыз. Бұл көлік құралдарының осы түрін дәл сипаттауға және оларды қоғамдық жолдарда пайдаланудың тиісті нормалары мен ережелерін белгілеуге мүмкіндік береді.

2. Мопедтерді механикалық көлік құралдарына жатқызуға байланысты (СК 2-тармағының негіздемесін қараңыз), 1-баптың 41) тармағында «көлік құралы» деген сөздің алдында **«механикалық»** деген сөзбен толықтырылсын.

3. Жобамен Заңның 17-бабының 2-тармағын 4-1) жаңа тармақшамен толықтыру ұсынылады, оған сәйкес облыстық, республикалық маңызы бар қалалардың, астананың және аудандық (облыстық маңызы бар қалалардың)

атқарушы органдар өз құзыреті шегінде және өңірде «электр самокаттарын, шағын электр көлік құралдарын **пайдалану тәртібін**» айқындайтын болады.

Бұл жағдайда «пайдалану» термині орынды емес деп санаймыз. Техникалық бұйымды пайдалану деп оны пайдалану, қызмет көрсету, жөндеу және т. б. бұл мағынада техникалық бұйымды пайдалану тәртібін немесе ережелерін оның өндірушісі белгілейді.

«Жол қозғалысы туралы» заңның өзінде механикалық көлік құралын пайдалану - механикалық көлік құралын мемлекеттік тіркеуден өткен сәттен бастап кәдеге жарату сәтіне дейін мақсатына қарай **пайдалануды** қамтитын оның өмірлік циклінің кезеңі болып табылатындығын көздейтін норма бар (1-баптың 39) тармақшасы).

Ұқсас мағынада «пайдалану» немесе «техникалық пайдалану» ұғымы «Автомобиль көлігі туралы» заңда, Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрінің 2015 жылғы 30 сәуірдегі № 547 бұйрығымен бекітілген Автокөлік құралдарын техникалық пайдалану қағидаларында және т. б. қолданылады.

Осы түзетудің мәнмәтінін, оның негіздемеде баяндалған мақсатын («өңірдің жол инфрақұрылымын дамытуды ескере отырып» электр скутерлері мен МЭТС үшін реттеуді енгізу) ескере отырып, түзету мынадай редакцияда жазылу ұсынылады:

«4-1) жол жүрісіне қатысатын электр самокаттары мен шағын электр көлік құралдарын пайдалану орындарын, жылдамдық режимін және өзге де жағдайларын айқындайды;».

4. Мопедтерді механикалық көлік құралының жүргізушісі мен иесінің құқықтары мен міндеттерін айқындайтын заңның 54-бабының нормасына енгізу кезінде осы Ережелердің скутерлерге, мокиктерге және көлік құралдарының ұқсас түрлеріне қолданылуы туралы мәселе туындайды, өйткені скутерлер, мокиктер және басқа да осындай көлік құралдары мопедтерге теңестіріледі. Бұл норма аталған көлік құралдарына қатысты ма, белгісіз бе? Мопедтерге теңестірілген техникалық құралдардың барлық түрлері әдетте тағайындалуы керек деп санаймыз. Бұл мопедтердің барлық түрлері үшін бірыңғай және толық ережелер жиынтығын қамтамасыз етеді және құқық қолдану тәжірибесінде мүмкін проблемаларды болдырмайды.

5. Редакциялық сипаттағы ұсыныстар:

54-баптың 18-1), 18-3) және 36) тармақшалары мынадай редакцияда жазылсын:

«18-1) рульді кем дегенде бір қолмен ұстамай **механикалық көлік құралын басқаруға;**»;

«18-3) мотоциклдерде немесе мопедтерде **мотоциклдің немесе мопедтің** габариттері үшін ұзындығы немесе ені бойынша елу сантиметрден асатын жүкті немесе басқаруға берілетін жүкті тасымалдауға;»;

«36) жолаушыларды тасымалдау:

...

он алты жасқа толмаған мопедтер мен артқы орындықтарда».

Сондай-ақ, 74-баптың 2-1-тармағында «ағым» деген сөз «ағымға» деген сөз түзетілісін.

6. Сонымен қатар, тұжырымдамалық сипаттағы ескертулерді айту қажет деп санаймыз.

«Құқықтық актілер туралы» ҚР Заңының 24-бабының 1-тармағына сәйкес заңдарда тиісті саланы (саланы) реттеудің негізгі мақсаттары, міндеттері, қағидаттары, құзыреттері мен өкілеттіктері белгіленеді.

«Жол қозғалысы туралы» Қазақстан Республикасының Заңында мақсаттар мен міндеттер жазылмаған.

Осыған байланысты осы Заңның **мақсаттары мен міндеттерін** белгілейтін нормаларды перспективада қарастыруды ұсынамыз.

7. Жобада «көлік құралының қозғалысының орташа жылдамдығы» ұғымы енгізіледі, ол «көлік құралы жүріп өткен республикалық маңызы бар жалпыға ортақ пайдаланылатын жолдар учаскесінің ұзындығын осы қашықтық өткен уақыт аралығына бөлу жолымен айқындалатын жылдамдық» (Заңның 1-бабының 57-тармақшасы) деп түсініледі.

Бұл жаңа ұғым заңда тек бір рет – Заңның 54-бабы 4-тармағының 16) тармақшасының жаңа редакциясында қолданылады, оған сәйкес «көлік құралының ең жоғары қозғалыс жылдамдығының артуы **көлік құралының орташа қозғалыс жылдамдығын** сертификатталған арнайы бақылау-өлшеу техникалық құралдарымен және аспаптармен бекіту немесе есептеу **жолымен** айқындалады».

Алайда, «Жол қозғалысы туралы» заңның өзінде жүргізушілердің жалпы міндеттері, оның ішінде максималды жылдамдықтан аспау міндеті ғана бар. Осы міндеттерді бұзуды (орындамауды) тіркеудің қандай да бір тетіктері немесе осы заңдағы бұзушылықтар үшін жауапкершілік реттелмейді.

Осыған байланысты «қозғалыстың орташа жылдамдығы» және оны белгілеу және бекіту тәртібі туралы нормаларды әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодекске көшіру ұсынылады.

II. «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне көлік құралдарының жекелеген түрлерінің қозғалысын ұйымдастыру және жол қауіпсіздігін цифрландыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы бойынша

1. «Құқықтық актілер туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 24-бабының 1-тармағына сәйкес заңдарда тиісті саланы (саланы) реттеудің негізгі мақсаттары, міндеттері, қағидаттары, құзыреттері мен өкілеттіктері белгіленеді. «Әкімшілік құқық бұзушылық туралы» Қазақстан

Республикасының кодексінде әкімшілік құқық бұзушылық туралы заңнаманың **мақсаты** ашылмаған. Осы норманы осы заң жобасында іске асыруды ұсынамыз.

Осыған байланысты 2-тараудың тақырыбын келесі редакцияда баяндауды ұсынамыз *«2-тарау. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы заңнаманың мақсаты, міндеттері мен принциптері»*.

6-бапта әкімшілік құқық бұзушылық туралы заңнаманың мақсаты да қарастырылған (мысалы, 1-бөлім). Қолданыстағы редакцияның 6-бабының 1 және 2-бөлімдерінде «міндет» 6-баптың атауына сәйкес келу үшін көпше түрде болуға тиіс.

«Құқықтық актілер туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 23-бабы 9-тармағының төртінші абзацына сәйкес нормативтік құқықтық актінің, оның бабының, тарауының, бөлігінің, бөлімінің, кіші бөлімі мен параграфының тақырыбы Нормативтік құқықтық актінің өзін, сондай-ақ тиісті бапты, тарауды, бөлімді, бөлімді, кіші бөлімді және параграфты реттеу нысанасын көрсетуге тиіс.

2. Кодекстің 592-бабы «белгіленген қозғалыс жылдамдығынан асып кеткені» үшін жауапкершілікті белгілейді.

Алайда, «Жол қозғалысы туралы» заңда тек қозғалыс жылдамдығын ғана емес, көлік құралының **максималды жылдамдығын** да белгілеу қарастырылған.

Екі заңнамалық актінің нормаларын корреспонденттеу мақсатында Кодекстің 592-бабында «қозғалыс жылдамдығы» деген сөздер «қозғалыстың ең жоғары жылдамдығы» деген сөздермен ауыстырылсын.

3. Кодекстің 592-бабы жылдамдықтың сағатына алпыс және одан да көп километрден асуы үшін жауапкершілікті белгілейтін жаңа 3-1 бөліммен толықтырылады.

Бұл ретте, Заң жобасының және салыстырмалы кестенің мәтінінде «алпыс және одан да көп» деген сөздерден кейін «сағатына километр» деген сөздер алынып тасталды.